

- Nazarova, K. O., and Hnatchenko, D. D. "Vnutrishnii audyt u zapobihanni shakhraystva ta obmanu v operatsiini diialnosti torhovelnykh merezh" [Internal Audit in the Prevention of Fraud and Deception in the Operations of Trade Networks]. *Biznes-navihator*, no. 3-2 (2018): 137-141. http://business-navigator.ks.ua/journals/2018/46_2_2018/31.pdf
- Nemchenko, V. V., Redko, K. O., and Redko, A. Yu. *Audit* [Audit]. Kyiv: Tsentр uchebnoy literatury, 2012.
- Petryk, O. A. "Stan ta perspektyvy rozvytku audytu v Ukraini: metodolohichni ta orhanizatsiini aspekty" [Status and Prospects of Audit Development in Ukraine: Methodological and Organizational Aspects]: *dys. ... d-ra ekon. nauk*: 08.06.04, 2004.

- Redko, O. Yu. *Audyt v Ukraini. Morfolohiia* [Audit in Ukraine. Morphology]. Kyiv: DP «Informatsiino-analitychne ahentstvo», 2008.
- Robertson, Dzh. *Audit* [Audit]. Moscow: Kontakt, 2004.
- Shukhman, M. E. "Orhanizatsiia vnutrishnyoho audytu v korporatsiiah" [Organization of Internal Audit in Corporations]: *dys. ... kand. ekon. nauk*: 08.00.09, 2009.
- Spitsyna, N. V., and Kravtsova, S. V. "Vnutrishnii audyt: pidk-hody do vyznachennia, vidminnosti vid zovnishnyoho audytu" [Internal Audit: Approaches to Definition, Differences from External Audit]. *Biznes Inform*, no. 5 (2020): 342-348.
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-5-342-348>

УДК 656; 658
JEL: G32; H83; M41

РИЗИКИ В СИСТЕМІ ОБЛІКУ ТА ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

©2021 СЕМЕНОВА С. М., ШПИРКО О. М., ЗЯБЧЕНКОВА Г. В., КУЗЬМЕНКО О. П.

УДК 656; 658
JEL: G32; H83; M41

Семенова С. М., Шпирко О. М., Зябченкова Г. В., Кузьменко О. П. Ризики в системі обліку та фінансової звітності

Стаття присвячена дослідженню ризиків, які формуються в системі обліку та фінансової звітності, їх групуванню та характеристиці для ефективного управління та покращення показників діяльності підприємств. Стандарти управління ризиками чітко вказують на відповідальність керівництва щодо оцінки ризиків, процесу управління та звітності щодо них. Трансформація підходів і потреб користувачів до повної та достовірної інформації про ризики підприємств, зокрема до підготовки інтегрованої звітності, свідчить про те, що триває процес удосконалення систем управління та звітування. Облік одночасно виступає функцією управління ризиками через створення резервів і забезпечень, засобом відображення ризиків і рішень щодо них через розкриття інформації у звітності, а також є джерелом формування ризиків. Останній аспект в літературі висвітлений найменше. На основі проведеного дослідження визначено такі групи ризиків, які виникають в системі обліку та звітності: ризики у сфері застосування міжнародних (або національних) стандартів обліку та звітності; відсутність (неефективність) управлінського обліку, податкового планування, внутрішнього контролю, незалежного аудиту; ризики помилок і шахрайства; ризики несприятливих змін законодавства. Для кожної групи підприємство зможе обирати найбільш дієві заходи реагування через розподілення (шляхом створення резервів, страхування, диверсифікації, аутсорсингу, розробки облікової політики та посадових інструкцій) і зменшення ризиків (через інвестування в навчання персоналу: тренінги, семінари, курси та мотивацію, оновлення програмного забезпечення ведення обліку, складання та подання звітності, обґрунтування професійного судження, покращення системи внутрішнього контролю, регламентування управлінського обліку, інтегрованої звітності, системні рішення). Таким чином, для підвищення ефективності управління ризиками практичну цінність має врахування ризиків систем обліку та звітності, якщо розглядати їх як джерело ризиків, а не тільки як інструмент управління чи розкриття інформації.

Ключові слова: ризики; управління ризиками; бухгалтерський облік; фінансова звітність.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-10-290-297>

Рис.: 2. **Бібл.:** 22.

Семенова Світлана Миколаївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку та оподаткування, Київський національний торговельно-економічний університет (вул. Кіото, 19, Київ, 02156, Україна)

E-mail: s.semenova@knu.edu.ua

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-7250-7482>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/2981798/svitlana-semenova/>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57014795700>

Шпирко Ольга Миколаївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування, Державний університет інфраструктури та технологій (вул. Кирилівська, 9, Київ, 04071, Україна)

E-mail: olja53@ukr.net

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-0601-6172>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57205056316>

Зябченкова Ганна Василівна – старший викладач кафедри обліку та оподаткування, Київський національний торговельно-економічний університет (вул. Кіото, 19, Київ, 02156, Україна)

E-mail: h.ziabchenkova@knu.edu.ua

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-2417-0154>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/2201888/>

Кузьменко Олена Петрівна – старший викладач кафедри обліку та оподаткування, Київський національний торговельно-економічний університет (вул. Кіото, 19, Київ, 02156, Україна)

E-mail: o.kuzmenko@knu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7696-9294>

Semenova S. N., Shpyrko O. M., Ziabchenkova H. V., Kuzmenko O. P. Risks in the System of Accounting and Financial Statements

The article is concerned with studying the risks that are formed in the accounting and financial reporting system, their grouping and characterization for effective management and improvement of enterprise performance. Risk management standards clearly indicate the responsibility of management in assessing risks, managing and reporting them. The transformation of user approaches and needs to complete and reliable information about the risks of enterprises, in particular to the preparation of integrated reporting, indicates that the process of improving both the management and the reporting systems is underway. Accounting simultaneously acts as a function of risk management through the creation of reserves and provisions, a means of displaying risks and decisions about them through disclosure of information in the reporting, and is also a source of risk formation. The literature highlights the latter aspect the least. On the basis of the carried out research, the following groups of risks arising in the accounting and reporting system are determined: risks in the field of application of international (or national) accounting and reporting standards; absence (inefficiency) of management accounting, tax planning, internal control, independent audit; risks of errors and fraud; risks of adverse changes in legislation. For each group, the enterprise will be able to choose the most effective response measures through distribution (by creating reserves, insurance, diversification, outsourcing, developing accounting policies and job descriptions) and reducing risks (through investing in staff education: trainings, seminars, courses and motivation, updating accounting software, compiling and reporting, substantiating professional judgment, improving the internal control system, regulating management accounting, integrated reporting, system solutions). Thus, in order to increase the efficiency of risk management, of practical value should be taking into account the risks of accounting and reporting systems, if we consider them as a source of risks, and not only as an instrument for administration or information disclosure.

Keywords: risks; risk management; accounting; financial statements.

Fig.: 2. **Bibl.:** 22.

Semenova Svetlana N. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Accounting and Taxation, Kyiv National University of Trade and Economics (19 Kioto Str., Kyiv, 02156, Ukraine)

E-mail: s.semenova@knu.edu.ua

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-7250-7482>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/2981798/svitlana-semenova/>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57014795700>

Shpyrko Olga M. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Accounting and Taxation, State University of Infrastructure and Technologies (9 Kyrylivska Str., Kyiv, 04071, Ukraine)

E-mail: olja53@ukr.net

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-0601-6172>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57205056316>

Ziabchenkova Hanna V. – Senior Lecturer of the Department of Accounting and Taxation, Kyiv National University of Trade and Economics (19 Kioto Str., Kyiv, 02156, Ukraine)

E-mail: h.ziabchenkova@knu.edu.ua

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-2417-0154>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/2201888/>

Kuzmenko Olena P. – Senior Lecturer of the Department of Accounting and Taxation, Kyiv National University of Trade and Economics (19 Kioto Str., Kyiv, 02156, Ukraine)

E-mail: o.kuzmenko@knu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7696-9294>

Принципи та концепції управління ризиками стабільно та швидко розвиваються відповідно до сучасних тенденцій і змін у бізнес-середовищі. Система обліку та звітності чутлива до ризиків. Її особливістю є те, що, з одного боку, облік як функція управління впливає на вибір інструментів ризик-менеджменту, а з іншого – облік і звітність самостійно можуть виступати джерелом ризиків. Для ефективного управління ризиками та формування надійної системи обліку і звітності підприємству необхідно враховувати обидва аспекти. Відповідно до ДСТУ ISO 31000:2018 [4], метою управління ризиками компанії є створення та захист цінності, прийняття рішень для встановлення та досягнення цілей, підвищення ефективності. Управління ризиками підприємства не є функцією чи відділом, це культура, можливості та практики, які інтегруються зі стратегією та використовуються при створенні, збереженні й усвідомленні цінності. Для підвищення ефективності управління ризиками практичну цінність має враху-

вання ризиків систем обліку та звітності, а саме: розгляд їх як джерела ризиків, а не тільки як інструмент управління чи розкриття інформації, що актуально для всіх господарюючих суб'єктів.

Аналітичний огляд сучасних наукових публікацій свідчить про значний інтерес до визначення кола ризиків, які потребують ефективних рішень з боку ризик-менеджменту для їх усунення та нейтралізації. Загалом питанням ризиків у сфері обліку та звітності приділяється дуже мало уваги, і в основному – через фокус складання звітності, розкриття інформації в ній та формування резервів. Роль бухгалтерського обліку в управлінні ризиками підприємництва досліджували П. Й. Атамас, О. П. Атамас, Г. О. Крамаренко [1]. Управління ризиками в бухгалтерському обліку висвітлюється І. М. Вигівською [2]. Підходи до управління ризиками наведено в монографії О. Б. Данченко та О. В. Занори [3], проте саме ризикам у системі обліку приділено недостатньо уваги, автори виділяють ризики в межах проектного менеджменту, управ-

ління ризиками та змінами в процесах прийняття управлінських рішень. Облік і контроль забезпечень майбутніх витрат і платежів в управлінні ризиками підприємства досліджує А. І. Курак [6]. До складових механізму управління ризиками облік включають такі автори, як М. М. Тарашевський [13], Ю. В. Тюленева [14], Г. М. Черепня [17]. Аспектам оцінки ризиків підприємства в сучасних умовах присвячено працю О. В. Фоміної та О. М. Гончаренко [15]. Вплив управління ризиками на облік і контроль висвітлювали L. Preve, P. Frias [20]. Проте ризики розглядаються переважно з позиції створення резервів і страхування, недостатньо розвинуто системний підхід до розуміння ризиків, джерелом яких виступає облік і звітність, їх місця в управлінні ризиками всієї компанії, що підтверджує актуальність теми дослідження.

Метою статті є дослідження ризиків, які формуються в системі обліку та фінансової звітності, їх групування та характеристика для забезпечення ефективності управління ризиками та поліпшення показників діяльності господарюючих суб'єктів у сучасних умовах ведення бізнесу.

Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдженню зброї масового знищення» [9] розглядає ризик як небезпеку, загрозу, певні вразливі місця. А управління ризиками – як заходи, що вживаються суб'єктами первинного фінансового моніторингу щодо створення та забезпечення функціонування системи управління ризиками, що передбачає: визначення (виявлення), оцінку, переоцінку (вимірювання), моніторинг, контроль ризиків – з метою їх мінімізації.

Відповідно до Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» [10], ризик представляє собою ймовірність виникнення негативних наслідків від провадження господарської діяльності та можливий розмір втрат від них, що вимірюється в кількісних та якісних показниках. Крім того, у даному Законі вираження ризику оцінюється через кількісну міру небезпеки, що враховує ймовірність виникнення негативних наслідків від здійснення господарської діяльності та можливий розмір втрат від них.

Стандарти COSO ERM 2018 «Управління ризиками підприємства. Застосування управління ризиками підприємства до екологічних, соціальних та управлінських ризиків» (*Enterprise Risk Management. Applying enterprise risk management to environmental, social and governance-related risks*) визначають ризик як можливість виникнення подій і впливу на досягнення визначеної стратегії та бізнес-цілей [18, р. 94]. За ISO (ДСТУ) Guide 73:2009 «Керування ризиком. Словник термінів» (*Risk management. Vocabulary*) [19], ризиком є невизначеність щодо досягнення ці-

лей, при якому ефектом або результатом може бути негативне та/або позитивне відхилення від очікуваного, а цілі можуть мати різні аспекти (облік, фінанси, праця, екологія) та рівні (стратегічний, загальногосподарський, рівень проекту, продукту, процесу), з відношенням до потенційних подій, наслідків, їх поєднанням і врахуванням імовірності настання в умовах невизначеності.

Міжнародні стандарти професійної практики внутрішнього аудиту (*International Standards for the Professional Practice of Internal Auditing (Standards)*) [7] трактують ризик як можливість настання події, що матиме вплив на досягнення поставлених цілей. При цьому ризик оцінюється виходячи з його впливу та ймовірності. Управління ризиками характеризується як процес ідентифікації, оцінки, управління та контролю потенційних подій або ситуацій з метою забезпечення достатньої впевненості щодо досягнення цілей організації [7, с. 40].

Управління ризиком є процесом впливу на об'єкт господарювання, при якому забезпечується охоплення максимально широкого діапазону можливих ризиків і використання всіх методів реагування на них у процесі прийняття управлінських рішень та зведення ступеня впливу виявлених ризиків до мінімальних або прийнятних меж [6, с. 6]. Зазвичай ризик розглядають як потенційно негативні наслідки або процеси, а якщо оцінюються сприятливі фактори, то йдеться про можливості, шанси. Тому узагальнення у визначенні сутності поняття «ризик» імовірних негативних і позитивних наслідків в економічній літературі залишається дискусійним [11].

Ризик підприємства визначають як економічну категорію, яка відображає результат реалізації обраного рішення у вигляді успіху, невдачі або відхилення від поставленої мети під час виробничо-господарської діяльності підприємства з урахуванням впливу внутрішнього та зовнішнього середовищ [14, с. 5].

Сучасний погляд на поняття «ризик» пропонує Т. В. Цвігун [16], за яким ризик – це об'єктивно-суб'єктивна категорія, яка відображає особливості сприйняття суб'єктами економічних відносин ймовірності настання певної ситуації, яка може виникнути в будь-який час і в будь-якій діяльності в процесі здійснення дій або прийняття рішень та яка може призвести до непередбачених негативних наслідків (втрат прибутку, недоотримання доходів), позитивних наслідків (вигод) або ж до нульового результату.

Світовий економічний форум щодо звіту про глобальну конкурентоспроможність 2018 р. [21] визначає ризик як можливий інцидент у майбутньому з вірогідністю у відсотках і впливом на фінансову репутацію на різному рівні (міжнародному, рівні країни, сектора економіки). Відомий словник термінів *Webster's Dictionary of English Usage* трактує ризик як небезпеку, можливість зазнати збитків або шкоди;

вартісне вираження наслідків несприятливих подій, які мають імовірнісний характер [22].

Управління ризиками підприємства має бути спрямованим на передбачення та нейтралізацію негативних наслідків, пов'язаних з їх ідентифікацією, оцінкою, профілактикою, страхуванням та іншим. Головна мета при цьому – досягти максимального ступеня керованості ризиком [17]. Автори П. Й. Атамас, О. П. Атамас, Г. О. Крамаренко [1] зазначають, що бухгалтерський ризик неминуче утворюється в процедурах реєстрації, оцінки й узагальнення інформації у грошовому вимірнику про майно, власний капітал і зобов'язання підприємств. Важливим елементом управління ризиками є збір і накопичення інформації про можливі ризики, характер їх прояву, витрати на їх запобігання та вплив на фінансові результати діяльності підприємства, і саме ця інформація формується в системі обліку та надається у фінансовій звітності.

Погоджуємося з визначенням авторів О. В. Фоміної та О. М. Гончаренко [15, с. 68], які розглядають ризик як об'єкт обліку, а управління ризиком – як процес впливу на об'єкт господарювання, що забезпечує охоплення виникнення можливих ризиків, використання всіх методів впливу на них шляхом прийняття управлінських рішень та зведення ступеня впливу виявлених ризиків на діяльність підприємства до мінімальних меж. При цьому ризикованою господарською операцією в умовах невизначеності є та, щодо якої існує ймовірність одержання меншого фінансового результату, ніж очікувалося. Тому, з точки зору відображення в обліку, ризик можна розглядати як імовірність недоотримання бажаного фінансового результату. Умовами визнання ризику в обліку можуть бути:

- ✦ висока концентрація активів за окремими статтями;
- ✦ різке збільшення або зменшення залишків на рахунках запасів, грошових коштів і дебіторської заборгованості;
- ✦ уповільнення оборотності поточних активів;
- ✦ наявність безнадійної дебіторської заборгованості;
- ✦ збиток як результат фінансової діяльності.

Заслугує на увагу підхід М. М. Тарашевського [13, с. 132] до визначення трьох ліній захисту системи внутрішнього контролю, які впливають на управління безперервною діяльністю, серед яких: оцінка надійності системи внутрішнього контролю; формування списку критичних систем, процесів і посад, окреслення комерційної інформації, яку потрібно захистити, списку критичних для діяльності інцидентів, критичних ризиків; тестування інцидентів. Серед базових компонентів оцінки системи внутрішнього контролю, що стосується фінансової ефективності, М. М. Тарашевським виділено модуль «Облік, звітність та оподаткування», який включає застосування стандартів

обліку і звітності, використання загальної чи спрощеної системи оподаткування, наявні обмеження, пільги, преференції [13, с. 133]. Кожен модуль та підмодуль містять детальний опис можливих ризиків і загроз, систему їх оцінювання та рекомендації по усуненню, нейтралізації. Наприклад, модуль оцінки фінансової ефективності включає підмодуль «Капіталізація та стан майна», який може містити такі загрози:

- ✦ ризик скорочення балансової вартості підприємства, що негативно впливає на його ринкову вартість за добробут власників (акціонерів);
- ✦ ризик високого ступеня зносу необоротних активів, який негативно впливає на показники діяльності, особливо за умови їх значної питомої ваги;
- ✦ відсутність оновлення необоротних активів та скорочення капітальних інвестицій збільшують ризики несправності наявної техніки, обладнання, додаткових витрат на ремонт і можливих втрат через невиконання договірних зобов'язань [13].

Даний перелік можна деталізувати та доповнити з урахуванням специфіки роботи підприємства та його інституційного середовища. У західній практиці компанії розкривають інформацію про управління ризиками у вигляді стислого опису в інтегрованій звітності [20]. При цьому недостатньо досліджуваними залишаються ризики, пов'язані зі стандартною фінансовою звітністю: звітом про фінансовий стан, звітом про прибутки та збитки, про зміни у власному капіталі, про рух грошових коштів і з відповідними розкриттями у примітках.

Концептуальна основа фінансової звітності [5], міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) та чинні міжнародні стандарти бухгалтерського обліку (МСБО) [8] не визначають звіт, коментар або конкретне місце, де відображалася б інформація про перелік основних ризиків підприємства. Тому постає слушне питання про те, де і яким чином необхідно представляти міркування про наявні ризики, їх оцінку та очікування? На сьогодні дане питання залишається дискусійним і трансформація підходів і потреб користувачів до різнобічної інформації про діяльність підприємств, зокрема до підготовки інтегрованої звітності, свідчить про те, що триває процес удосконалення систем управління та звітування про його результати.

Ризики в бухгалтерському обліку пов'язані з оцінкою та відображенням фінансових активів і зобов'язань, їх амортизованої собівартості, справедливої вартості, інструментів власного капіталу, довірливих активів, похідних інструментів та інструментів хеджування, очікуваних кредитних збитків, дивідендів, резервів під збитки, прибутку або збитку від зменшення корисності. Даний перелік можна продо-

вжувати. Тому необхідно чітко розмежовувати розуміння того, що ризики в системі обліку та фінансової звітності пов'язані з аспектами формування, управління та відображення (рис. 1).

оло та ризик-менеджменту), необхідність тестування на знецінення та облік умовних зобов'язань. МСФЗ 7 [8] регламентує розкриття у звітності підприємства інформації про кредитні, валютні, процентні, цінні,

Рис. 1. Ризики в системі обліку та звітності

Джерело: авторська розробка.

Отже, через створення шляхом обґрунтування й обчислення резервів і забезпечень (для готовності компанії до несприятливих подій) облік виконує функцію управління ризиками. Проте, поряд із цим, облік самостійно виступає джерелом ризику для підприємства. Таким чином, доцільно виділяти такі групи ризиків системи обліку та звітності:

- ✦ ризики у сфері застосування міжнародних (національних) стандартів обліку та звітності;
- ✦ відсутність (неефективність) управлінського обліку, податкового планування, внутрішнього контролю, незалежного аудиту;
- ✦ ризики внаслідок помилок і шахрайства;
- ✦ ризики несприятливих змін законодавства.

Останні два пункти властиві всім елементам і напрямам, оскільки можуть впливати на формування облікової інформації та її наведення у звітності, а відповідно, і на рішення, які приймаються на її основі. Несприятливі зміни законодавства стосуються не тільки безпосередньо правил ведення обліку, складання та подання звітності, розрахунку податків, а й загальних умов функціонування підприємства, що стосується навіть управлінського обліку, зокрема через бюджетування (рис. 2).

Вагому групу ризиків в системі обліку та звітності складають ризики неправильного розуміння та застосування положень національних або міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Звідси випливають наслідки неадекватного або невідповідного застосування професійного судження бухгалтера у формуванні облікової інформації, викривлення даних звітності, неналежного розкриття інформації в примітках.

Відображення ризиків у системі обліку та звітності вимагає принцип безперервності діяльності (що тісно пов'язаний з концепцією управління безперервністю діяльності, системою внутрішнього контр-

ринкові ризики та ризик ліквідності, їх характер і величину, кількісні дані про вразливість підприємства до ризиків, концентрацію ризиків про фінансові інструменти, практику управління ризиком. Це також стосується обґрунтування змін у резервах під збитки, гарантій і застави, розкриття кількісної інформації про ризик ліквідності у примітках до річної фінансової звітності.

Серед методів нейтралізації негативних наслідків ризиків, які знаходять відображення в бухгалтерському обліку, виділяють такі [1]: комерційне страхування ризиків; самострахування шляхом створення страхових резервів для покриття потенційних збитків; диверсифікація та хеджування ризиків; розвиток системи бухгалтерського аутсорсингу. Серед профілактичних заходів ефективним може бути створення системи внутрішнього страхування для нейтралізації ризиків, які виникають в системі бухгалтерського обліку підприємства, у складних умовах невизначеності, що, своєю чергою, сприятиме зміцненню фінансової та загальної стійкості підприємства [2].

Найбільш поширеними і дієвими методами зменшення ризиків у сфері обліку та фінансової звітності є:

- ✦ розподілення ризику через створення резервів;
- ✦ страхування;
- ✦ пошук додаткової інформації та підтвердження гіпотез;
- ✦ диверсифікація;
- ✦ укладання контрактів (аутсорсингові послуги);
- ✦ деталізація облікової політики та посадових інструкцій;
- ✦ а також зменшення ризику через інвестування в навчання персоналу (тренінги, семінари, курси на актуальні теми), оновлення про-

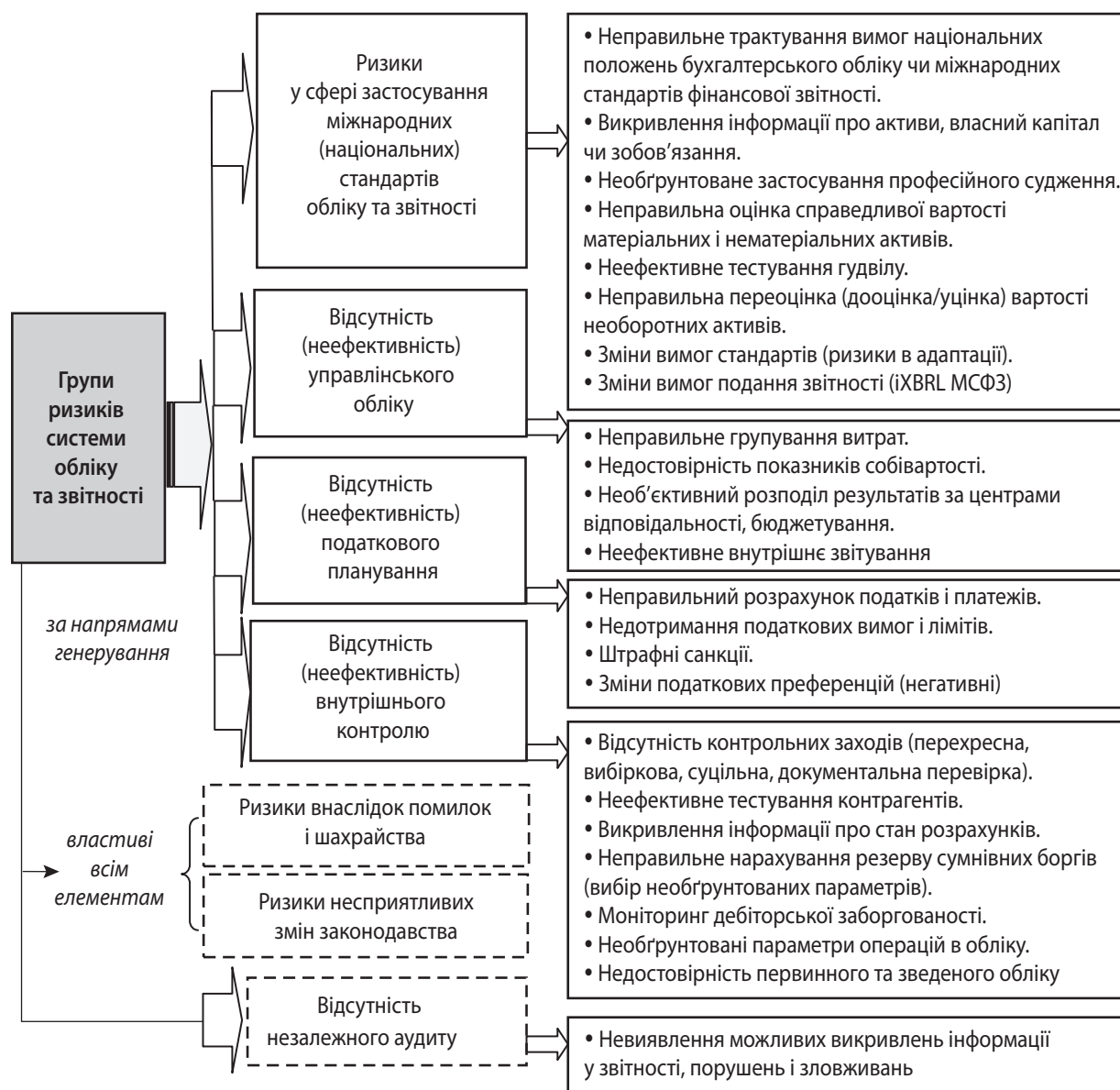

Рис. 2. Групи ризиків, які формуються в системі обліку та звітності

Джерело: побудовано на основі опрацювання [12; 13; 15; 18].

грамного забезпечення ведення обліку, складання та подання звітності, мотивація персоналу, обґрунтування професійного судження, поліпшення системи внутрішнього контролю, регламентування управлінського обліку, інтегроване звітування, системні рішення.

ВИСНОВКИ

Динамічні зміни умов функціонування підприємств спричиняють трансформацію ризиків, які мають найбільший вплив на їхню діяльність. Стандарти управління ризиками чітко вказують на відповідальність керівництва щодо оцінки ризиків, процесу управління та звітності. У західній практиці розкриття у звітності інформації про наявну систему моніторингу й управління ризиками розцінюється як успішна практика. Але така практика підтримується

дебільшого компаніями, представленими на фондовому ринку і переважно у вигляді стислого опису основних ризиків у розділі звіту про управління. При цьому облік може виступати одночасно функцією управління ризиками через створення резервів і забезпечень, засобом відображення ризиків і рішень щодо них через розкриття інформації у звітності, а також одночасно джерелом формування ризиків. Тому необхідно розмежовувати групи ризиків системи обліку та звітності:

- ✦ ризики у сфері застосування міжнародних (національних) стандартів обліку і звітності;
- ✦ відсутність (неефективність) управлінського обліку, податкового планування, внутрішнього контролю, незалежного аудиту;
- ✦ ризики внаслідок помилок і шахрайства; ризики несприятливих змін законодавства.

Це дозволить підприємству обирати найбільш дієві заходи реагування через розподілення та зменшення ризиків.

Незважаючи на наявність стандартів управління ризиками, підходи, методи та практика ризик-менеджменту на кожному підприємстві залишаються в межах конфіденційної інформації, яка в підсумку, взаємодіючи із іншими елементами управління, створює додану вартість компанії. Поряд із цим, бухгалтери й аудитори мають забезпечити узгодженість інформації стосовно ризиків для третіх сторін, яка розкривається у звітності. Відповідно виникає потреба визначення балансу між збереженням конфіденційності внутрішньої інформації, яка стосується управління ризиками, та надання найбільш повних і достовірних відомостей про діяльність компанії, щоб користувачі могли приймати ефективні й обґрунтовані рішення, що окреслює перспективи подальших досліджень. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Атамас П. Й., Атамас О. П., Крамаренко Г. О. Роль бухгалтерського обліку в управлінні ризиками підприємництва. *Академічний огляд*. 2016. № 1. С. 60–69. URL: <https://acadrev.duan.edu.ua/images/PDF/2016/1/8.pdf>
2. Вигівська І. М. Управління ризиками в бухгалтерському обліку. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Серія «Економічні науки»*. 2006. Вип. 10. Ч. II. С. 23–28. URL: <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/3306/3/Vegiv.pdf>
3. Данченко О. Б., Занора В. О. Проектний менеджмент: управління ризиками та змінами в процесах прийняття управлінських рішень: монографія. Черкаси, 2019. 278 с.
4. ДСТУ ISO 31000:2018 Менеджмент ризиків. Принципи та настанови (Risk management – Guidelines). URL: <https://www.iso.org/ru/standard/65694.html>
5. Концептуальна основа фінансової звітності. URL: [https://www.mof.gov.ua/storage/files/2019_RB_ConceptualFramework_ukr_AH%20\(2\).pdf](https://www.mof.gov.ua/storage/files/2019_RB_ConceptualFramework_ukr_AH%20(2).pdf)
6. Курак А. І. Облік та контроль забезпечень майбутніх витрат і платежів в управлінні ризиками підприємства: автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.09. Львів, 2019. 20 с.
7. Міжнародні стандарти професійної практики внутрішнього аудиту (стандарти). Редакція 2017 року. (International Standards for the Professional Practice of Internal Auditing (Standards)). URL: <http://iia-ua.org/wp-content/uploads/2013/08/IPPF-Standards-2017-Ukrainian.pdf>
8. Переклад міжнародних стандартів фінансової звітності 2020 року / Міністерство фінансів України. URL: <https://www.mof.gov.ua/uk/mizhnarodni-standarti-finansovoi-zvitnosti>
9. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдженню зброї масового знищення» від 06.12.2019 р. № 361-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>
10. Закон України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» від 05.04.2007 р. № 877-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-16#Text>
11. Семенова С. М. Класифікація ризиків: систематизований підхід з метою управління. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2020. № 4. Т. 2. С. 42–51. DOI: [https://www.doi.org/10.31891/2307-5740-2020-284-4\(2\)-8](https://www.doi.org/10.31891/2307-5740-2020-284-4(2)-8)
12. Семенова С. М. Ключові тенденції в управлінні ризиками провідних компаній ЄС за оцінками внутрішніх аудиторів. *Ефективна економіка*. 2020. № 9. DOI: [10.32702/2307-2105-2020.9.68](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.9.68)
13. Тарашевський М. М. Організаційно-економічний механізм управління ризиками транспортних підприємств. *Актуальні проблеми економіки*. 2020. № 2. С. 120–133. URL: https://eco-science.net/wp-content/uploads/2020/03/2.20_topic_Tarachevskii-M.M..pdf
14. Тюленева Ю. В. Механізм управління ризиками підприємства: автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04. Київ, 2010. 19 с.
15. Фоміна О. В., Гончаренко О. М. Оцінка ризиків підприємства в системі обліку. *Економічний часопис – XXI*. 2015. № 3–4. Ч. 2. С. 67–70. URL: http://soskin.info/userfiles/file/2015/3-4_2_2015/Fomina,%20Honcharenko.pdf
16. Цвігун Т. В. Поняття «ризик»: сучасний погляд. *Вісник Східноукраїнського національного університету ім. В. І. Даля*. 2011. № 3. С. 246–250. URL: <http://elar.khnu.km.ua/jspui/bitstream/123456789/1630/1/Cvigun.pdf>
17. Черепня Г. М. Управління ризиками машинобудівних підприємств на аналітико-інструментальних засадах: автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04. Харків, 2015. 21 с.
18. Enterprise Risk Management. Applying enterprise risk management to environmental, social and governance-related risks / COSO ERM. October 2018. 120 p. URL: <https://www.coso.org/Documents/COSO-WBCSD-ESGERM-Guidance-Full.pdf>
19. ISO (ДСТУ) Guide 73:2009 Керування ризиком. Словник термінів (Risk management – Vocabulary). IDT [ISO (ДСТУ) Guide 73:2009].
20. Preve L., Frias P. Accounting at risk. Risk and Uncertainty Management. 3 Junio, 2013. URL: <http://lorenzo-preve.com/accounting-at-risk/>
21. Schwab K. The Global Competitiveness Report 2017–2018 / World Economic Forum. Insight Report, Geneva, 2018. 393 p. URL: <https://www3.weforum.org/docs/GCR2017-2018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2017–2018.pdf>
22. Merriam-Webster's Dictionary of English Usage. 1994. 992 p.

REFERENCES

Atamas, P. I., Atamas, O. P., and Kramarenko, H. O. "Rol bukhhalterskoho obliku v upravlinni ryzykamy pidpriemnytstva" [The Role of Accounting in Business Risk Management]. *Akademichnyi ohiad*, no. 1 (2016): 60-69. <https://acadrev.duan.edu.ua/images/PDF/2016/1/8.pdf>

- Cherepnia, H. M. "Upravlinnia ryzykamy mashynobudivnykh pidpriemstv na analytyko-instrumentalnykh zasadakh" [Risk Management of Machine-building Enterprises on an Analytical and Instrumental Basis]: *avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk*: 08.00.04, 2015.
- "DSTU ISO 31000:2018 Menedzhment ryzykiv. Pryntsypy ta nastanovy (Risk management – Guidelines)" [DSTU ISO 31000: 2018 Risk Management. Principles and Guidelines (Risk management – Guidelines)]. <https://www.iso.org/ru/standard/65694.html>
- Danchenko, O. B., and Zanora, V. O. *Proektnyi menedzhment: upravlinnia ryzykamy ta zminamy v protsesakh pryiniattia upravlinskykh rishen* [Project Management: Risk Management and Changes in Management Decision-making Processes]. Cherkasy, 2019.
- "Enterprise Risk Management. Applying enterprise risk management to environmental, social and governance-related risks". COSO ERM. October 2018. <https://www.coso.org/Documents/COSO-WBCSD-ESGERM-Guidance-Full.pdf>
- Fomina, O. V., and Honcharenko, O. M. "Otsinka ryzykiv pidpriemstva v systemi obliku" [Enterprise's Risks Assessment in Accounting]. *Ekonomichni chasopys – XXI*. 2015. http://soskin.info/userfiles/file/2015/3-4_2_2015/Fomina,%20Honcharenko.pdf
- ISO (DSTU) Guide 73:2009 Keruvannia ryzykom. Slovyk terminiv [Risk management – Vocabulary]. IDT [ISO (DSTU) Guide 73:2009].
- "Kontseptualna osnova finansovoi zvitnosti" [Conceptual Basis of Financial Reporting]. [https://www.mof.gov.ua/storage/files/2019_RB_ConceptualFramework_ukr_AH%20\(2\).pdf](https://www.mof.gov.ua/storage/files/2019_RB_ConceptualFramework_ukr_AH%20(2).pdf)
- Kurak, A. I. "Oblik ta kontrol zabezpechen maibutnykh vytrat i platezhiv v upravlinni ryzykamy pidpriemstva" [Accounting and Control of Future Expenses and Payments in Enterprise Risk Management]: *avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk*: 08.00.09, 2019.
- [Legal Act of Ukraine] (2007). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-16#Text>
- [Legal Act of Ukraine] (2019). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>
- "Mizhnarodni standarty profesiinoi praktyky vnutrishnyoho audytu (standarty). Redaktsiia 2017 roku" [International Standards for the Professional Practice of Internal Auditing (Standards)]. <http://iia-ua.org/wp-content/uploads/2013/08/IPPF-Standards-2017-Ukrainian.pdf>
- Merriam-Webster's Dictionary of English Usage*. 1994.
- "Pereklad mizhnarodnykh standartiv finansovoi zvitnosti 2020 roku" [Translation of International Financial Reporting Standards for 2020]. Ministerstvo finansiv Ukrainy. <https://www.mof.gov.ua/uk/mizhnarodni-standarti-finansovoi-zvitnosti>
- Preve, L., and Frias, P. "Accounting at risk. Risk and Uncertainty Management". 3 Junio, 2013. <http://lorenzopreve.com/accounting-at-risk/>
- Schwab, K. "The Global Competitiveness Report 2017-2018". World Economic Forum. Insight Report, Geneva, 2018. <https://www3.weforum.org/docs/GCR2017-2018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2017-2018.pdf>
- Semenova, S. M. "Klasyfikatsiia ryzykiv: systematyzovanyi pidkhid z metoiu upravlinnia" [Risk Classification: A Systematicized Management Approach]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu*, vol. 2, no. 4 (2020): 42-51. DOI: [https://www.doi.org/10.31891/2307-5740-2020-284-4\(2\)-8](https://www.doi.org/10.31891/2307-5740-2020-284-4(2)-8)
- Semenova, S. M. "Kliuchovi tendentsii v upravlinni ryzykamy providnykh kompanii YeS za otsinkamy vnutrishnykh audytoriv" [Key Trends in Risk Management of Leading EU Companies According to Internal Auditors]. *Efektivna ekonomika*, no. 9 (2020). DOI: 10.32702/2307-2105-2020.9.68
- Tarashevskiy, M. M. "Orhanizatsiino-ekonomichni mekhanizm upravlinnia ryzykamy transportnykh pidpriemstv" [Organizational and Economic Mechanism of Risk Management of Transport Enterprises]. *Aktualni problemy ekonomiky*, no. 2 (2020): 120-133. https://eco-science.net/wp-content/uploads/2020/03/2.20._topic_Tarachevskii-M.M..pdf
- Tiulenieva, Yu. V. "Mekhanizm upravlinnia ryzykamy pidpriemstva" [Enterprise Risk Management Mechanism]: *avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk*: 08.00.04, 2010.
- Tsvihun, T. V. "Poniattia «ryzyk»: suchasnyi pohliad" [The Concept of "Risk": A Modern View]. *Visnyk Skhidnoukrainskoho natsionalnoho universytetu im. V. I. Dalia*, no. 3 (2011): 246-250. <http://elar.khnu.km.ua/jspui/bitstream/123456789/1630/1/Cvigun.pdf>
- Vyhivska, I. M. "Upravlinnia ryzykamy v bukhhalterskomu obliku" [Risk Management in Accounting]. *Naukovi pratsi Kirovohradskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu. Serii «Ekonomichni nauky»*, iss. 10, part II (2006): 23-28. <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/3306/3/Vegiv.pdf>